

Марія СТЕЦИК,

*кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана
Франка (Україна, Дрогобич) tomchakl@mail.ru*

**«СЕРЦЕ КОЖНЕ КАРБУЄ ІМЕННЯ»
(поетичний іменник героїв Майдану)**

Уперше в українській лінгвопоетиці майданна поезія, передовсім один з її художніх сегментів – ономастика, відрефлексована в лінгвостилістичних категоріях з урахуванням широкого контекстного оточення та низки екстралінгвальних чинників. Досліджено іменник героїв Небесної Сотні та інших знакових персоналій Майдану на рівні доміантних слів-концептів (мегаобразів), на основі компонентного аналізу визначено спектр їхніх семантико-стилістичних, символічних та асоціативних природжень, поетичну валентність. Конспективно окреслено перспективи майбутніх студій над феноменом майданної поезії.

Встановлено, що імена та прізвища героїв Небесної Сотні стали впізнаваними й блискавично трансформувалися в національні символи. Трагедійний і трагічний поетичний онімкон децю врівноважують знакові імена тих, що слугували взірцем для мільйонів повсталих, а то й змінювали хід історії.

Ключові слова: майданна поезія, художній іменник, антропонім, образ, асоціація, символ, сакральне, мовомислення.

Лім. 21.

Maria STETSYK,

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Department of
Ukrainian language, Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University
(Ukraine, Drohobych) tomchakl@mail.ru*

**«THE HEART OF EVERY COIN INSCRIBED»
(noun poetic Heroes of the Square)**

For the first time in the Ukrainian linguopoetics maidan poetry, especially one of its fiction segments – onomastics, is reflected in linguostylistic categories taking into consideration a wide contextual surrounding and a number of extralingual factors. The noun of Heavenly Hundred heroes and other significant personalias of Maidan is researched on the level of dominant words-concepts (megaimages) and on the basis of a component analysis we define the range of their semantic stylistic, symbolic association derivatives, poetic valency.

We generalize that names and surnames of Heavenly Hundred heroes became recognizable and have been immediately transformed into national symbols. Tragic

poetic onymicon is somehow balanced by significant names of those who served a model for millions of rebels and also changed the history.

Key words: *maidan poetry, fiction noun, antroponym, image, association, symbol, sacred, language thinking.*

Ref. 21.

Мария СТЕЦЫК,

*кандидат филологических наук, доцент кафедры украинского языка
Дрогобычского государственного педагогического университета
имени Ивана Франко (Украина, Дрогобыч) tomchakl@mail.ru*

«СЕРДЦЕ КАЖДОЕ ЧЕКАНИТ ИМЕНА» (поэтический именовослов героев Майдана)

Впервые в украинской лингвопоэтике майданная поэзия, прежде всего один из ее художественных сегментов – ономастика, отрефлексирована в лингвостилистичных категориях с учетом широкого контекстного окружения и ряда экстралингвистических факторов. Исследованы имена героев Небесной Сотни и других знаковых персоналий Майдана на уровне доминантных слов-концептов (мегаобразов), на основе компонентного анализа определен спектр их семантико-стилистических, символических и ассоциативных приращений, поэтическую валентность. Конспективно намечены перспективы будущих исследований над феноменом майданном поэзии.

Установлено, что имена и фамилии героев Небесной Сотни стали узнаваемыми и молниеносно трансформировались в национальные символы. Трагедийный и трагический поэтический онимикон несколько уравновешивают знаковые имена, которые служили образцом для миллионов восставших, а то и меняли ход истории.

Ключевые слова: *майданная поэзия, художественный именовослов, антропоним, образ, ассоциация, символ, сакральное, языкомышление.*

Лит. 21.

Постановка проблеми. Минуло майже два роки, відколи наше суспільство почало жити в новому вимірі, а слово **МАЙДАН** набуло сакрального значення й стало символом Свободи та Гідності. Історики намагаються зібрати факти, узагальнити й дати оцінку всього, що відбувається з нами. Але чи зможемо навіть за кілька десятиліть зібрати й узагальнити все пережите, усі емоції та почуття учасників Революції Гідності?

«Є час розкидати каміння і є час його збирати», – сказано в Біблії. Каміні, просякнута вогнем бруківка Майдану означають дуже багато для тих, хто був присутній на ньому фізично чи духовно. Вони стали

символом захисту від сил тьми, символом прагнення верховенства істини, символом розбивання брехливого минулого. Об каміння Майдану розбилася потуга бандитизму, яка за двадцять із лишнім років унаслідок нашої оспалості та незадіяності почала набирати державного статусу. Каміні Майдану кидали у захисників зла ті, хто відстоював там християнські цінності Європи, призабуті нею самою [15, 6].

Світ дізнався, що тепер є народ Майдану, а сам Майдан став катализатором оновлення й об'єднання не лише Європи, а й цивілізації.

*...З того, що у людства ще не було,
ми дали Козацтво, УПА, Майдан –
людству з Україною повезло...*

Майдан – Рубікон і порятунком не лише для нас! Він «виріс усім на підмогу – людству і Богу» [3, 28].

Майдан інспірував вибух неймовірної творчої енергії, яка за рік вербалізувалася в десятках романів, повістей, новел, публіцистичних нарисів та різноманітній медійній продукції. На одній із зустрічей відомий український письменник В. Шовкошитний сказав, що майдану поезію він обраховує ... на десятки кілограмів. Книги про Майдан виходять великими тиражами, а окремі з них за цей короткий час витримали декілька видань. Ми поки що обмежуємося лише поетичними текстами. Основним матеріалом дослідження послужила цільова вибірка з антології майданівських віршів «Небесна Сотня» (перше і друге видання – 2014, 2015), в окремих випадках цитуємо вірші з інших збірок і фрагменти поем.

Антологія майданівських віршів «**Небесна Сотня**» – унікальне явище не тільки в українській літературній площині, а й у багатьох інших – ментальній, духовній, соціальній, лінгвопоетичній. Ідею укласти антологію народило саме життя. Поетичні тексти з'являлися в Інтернеті, газетах, на листівках; ними рясно були всипані могили новітніх героїв, місця їхньої загибелі. Чимало віршів уже стали народними і втратили імена своїх «батьків». Тексти у цій книзі – не тільки професійних письменників (знаходимо тут проникливі вірші Дмитра Павличка, Любові Проць, Мар'яни Савки, Дмитра Лазуткіна, Маріанни Кіяновської, Василя Махна, Олександра Ірванця, Юрія Іздрика, Сашка Лірника), а й звичайних українців, які написали перший і, можливо, останній вірш у своєму житті. Та твори й одних, й інших – про боротьбу, про Майдан як символ нескореності й віри та про загиблих – щирі, відчайдушні й болючі, вони заслуговують бути увічненими в наступних виданнях. Більшість поетичних текстів написано українською мовою. Є російськомовні, білоруські, польські, англійські.

Деякі тексти можуть видатися не зовсім досконалими в римі, синонімічних рядах чи метафорних експериментах, але в цьому контексті це не вада, навпаки – така собі підсвідома наочна демонстрація виру драматичних подій, тимчасового хаосу, неупорядкованості. «Причесані» вірші, як тонко підмітила Л. Воронюк, пишуть у стабільні часи, а чимало наведених текстів – розкуйовджені, як козацькі чуби після бою, і в цьому їхня неабияка цінність і непересічність. Влучно означив цей пласт сучасної творчості письменник Сергій Цушко – як «літературу факту», тобто таку, яка оцінюється передовсім не за критеріями краси слова, а за **значущістю написаного й пережитого авторами** (підкр. наше – М.С.) А ось як відгукується на творчість новітньої визвольної боротьби письменниця Любов Проць: «Майданна поезія – це пристрасний монолог повсталого серця, гарячий подих якого вряди-годи обпікає ніжні пальчики естетики вірша, однак на першому плані тут – висока тональність патріотичного почуття». Письменниця Віра Китайгородська вважає вірші «релігією нашої свободи».

Усе сказане визначає **актуальність** нашої скромної наукової студії, а також її **новизну**, адже вперше в українській лінгвопоетиці майданна поезія (точніше, один з її художніх сегментів – ономастика) відрефлексована в лінгвостилістичних категоріях з урахуванням широкого контекстного оточення та низки екстралінгвальних чинників. На жаль, поки що про майданну літературу написано дуже мало. У статті максимально використано передмову Лесі Воронюк «Майдан: український духовний прорив» [4] та своєрідний етюд Миколи Жулинського, наведений у форматі переднього слова до поемів-кліпів Станіслава Бондаренка «МАЙДАНИ І МАГНАТИ, або Магія магми» [3]. При розгляді конкретних поетонімів спираємося на теоретичні праці з художньої ономастики (Л. Белей, В. Калінкін, Ю. Карпенко, І. Крупеньова).

Мета статті полягає в тому, щоб дослідити іменник героїв Небесної Сотні та інших знакових персоналій Майдану на рівні домінантних слів-концептів (мегаобразів), на основі компонентного аналізу визначити спектр їхніх семантико-стилістичних, символічних та асоціативних прирошень, поетичну валентність.

Виклад основного матеріалу. Греко-католицький священник, що перебував на Майдані з перших днів протесту, Михайло Димид пише: «Те, що Людина творить Майбутнє – очевидне; однак не всі це усвідомлюють, бо їхній простір свободи іноді обмежений чи навіть закритий. Вони дивляться, але не бачать. Те, що люди пережили на Майдані, – це Майбутнє, яке тепер у них живе! Воно сильніше від минулого і від смерті,

це – дотик Вічності!» [6, 7]. Таким дотиком до вічності й безсмертя для України й українців є імена героїв Небесної Сотні.

Небесна Сотня – це блискуча, лаконізована до двох слів образно-концептуальна й символічно-сакральна лінгвопоетична формула, що блискавично поширилася й стала прийнятною в загальнонаціональному й навіть світовому масштабі. Довший час вважали, що її креаторами були медійники, хто саме – не могли назвати. Справді, журналісти підхопили надзвичайно вдалий і точний образний вислів, але вперше ці святі для кожного українця слова сказали не вони, а письменниця з Полтавщини Тетяна Домашенко, що вже довший час мешкає у м. Вишневому під Києвом. Дивовижною є й історія народження знакового для української етносвідомості образу. Ось як про це розповідає сама письменниця: «21 лютого на Майдані ми прощалися з полеглими побратимами. Звучить мелодія «Пливе кача по Тисині...» Серце рветься від туги... Несуть труни з нашими героями. Оголошують: воїни такої-то сотні, воїни сотні такої... Раптом немов струмом мене пробило: «Боже, людоньки, та це ж уже Небесна Сотня! Небесна Сотня воїнів Христа з мечем Архистратига Михаїла»... Так на Майдані народилися перші рядки, а вдома до третьої ночі написала весь вірш. Уранці подзвонила у Львів моїй приятельці Анні Семенюк, голові проводу Організації патріотів України, прочитала цю молитву. Вона каже: «Негайно скидай в Інтернет». Але текст ще не був навіть надрукований, а я поспішала на панахиду в храм Юрія Переможця у нас у Вишневому, де поминали загиблих героїв. Там я «Небесну Сотню» уперше прочитала, а на панахиді були журналісти, і вони підхопили це визначення. І доки я доїхала до Майдану, вислів «Небесна Сотня» мене обігнав» [5, 16].

Вставай! Небо плаче, сльозами ридає,

Біль ятрить незагоєну рану.

Фатум невтішний перелік складає

В чорну книгу героїв Майдану.

Серце кожне карбує імення:

Роман, Юрій, Михайло, Сергій...

І мовчала журба сьогодення

На портретах обірваних мрій [11, 65].

Небесна Сотня вирушала в Господні засвіти під тужливу «Пісню ангелів». Цей день, коли київське середмістя знемагало від чорної жалоби, стефаніківськими мазками лаконізував В. Шовкошитний: «22 лютого з Майдану просто на шоковані небеса несли Небесну сотню. Звучала потойбічна лемківська пісня «Пливе кача». «Герої не вмирають!» – скандував трагічно-переможний Майдан» [20, 399].

Сергій Нігоян і Михайло Жизневський стали першими серед загиблих майданівців, очолили Мартиролог новітніх українських визвольних змагань. Вони відкрили сумний реєстр тих, кого згодом назвали Небесною Сотнею. Першими, хто поліг за нову Україну і за її свободу, стали вірменин і білорус [16, 103].

У трагічний День злуки, мов струна, на найвищій Шевченковій ноті урвалося зовсім юне життя **Сергія Нігояна**. Застрелений під час зіткнень з міліцією на вулиці Грушевського, Сергій Нігоян біля свого поста на барикаді проникливо-переконливо читав уривок з поеми Тараса Шевченка «Кавказ».

*«Борітеся, поборете,
вам Бог помагає!» –
з барикад на камеру*

Сергійко Нігоян,

поет вірменин

вкраїнською прорікає,

а на нього снайпера націлений наган! [19, 13].

Розкажи мені про ту зиму, коли він помер.

*Його звали **Сергій**, воїн і волонтер.*

*Його звали **Сергій**, і кожному з нас він – брат.*

Тому ми стояли далі. І бив бойовий набат [11, 241].

Мені наснилось, що вони зустрілись:

*Убитий в Крутах й **вірменин Сергій**.*

В саду Едемськiм на травичці всілись:

– За що тебе?

– За Україну, друже мій.

– Ти знаєш, і мене за неї вбили,

Та років майже сто пройшло [11, 198].

Михайло Жизневський – білоруський активіст Євромайдану, журналіст, член Самооборони Майдану, член організації УНА – УНСО, проживав у Білій Церкві, убитий під час подій на вулиці Грушевського в Києві. Михайла не захистив дерев'яний щит: тоді, 22 січня, на День злуки, «беркутівці» уперше застосували вогнепальну зброю.

Світ здригнувся від шоку,

А в снайпера на прицілі вже

Інше хлоп'я

Білорус Жизневський [19, 13].

Пусть украсят на фресках

Украинский Майдан:

*Белорусский **Жизневский**,*

*Армянин **Нигоян** [11, 370].*

*Коли забивають сина –
Не здатись себе примусь...
По серце в крові Україна.
По очі в сльозах Білорусь [11, 8].*

Серед перших загиблих на Майдані – і львів'янин **Юрій Вербицький**. Його по-звірячому закатували, а тіло знайшли 22 січня 2014 року біля лісосмуги Бориспільського району. Василь Базів присвятив йому роман «Армагеддон на Майдані» [1]. Юрій Вербицький є прототипом головного героя Ярка .

*А через тиждень –
криваве місиво!
Заплющу очі я телевізору.
– **Вербицького***

*замордували киями
в лісах Бориспільських... [19, 13].
У сніжних шоломах засмучені гори,
сумує за **Юрієм** Київ і Львів.*

*У серці він завжди плекав непокору,
стояв на майдані у лавах борців [12, 267].
Когда будешь лететь в Шарм-эль-Шейх,
Отдыхать после братоубийства,
За тобой потянется шлейф –
То проклятья за **Юру Вербицкого** [12, 363].*

Нехтуючи канонами жанру, С. Бондаренко в поемі-кліпі «Майдани і магнати» документально сухо й водночас розпачливо пише: «До ночі виносили вбитих і поранених з готелю «Україна», їх несли до Михайлівського Золотоверхого, який став і тимчасовим шпиталем. Загинули ж майже діти, як під Крутами: студенту Устимчику Голоднюку було 20, Романчику Гурику 19, а Назарку Войтовичу 17 літ – особливо боляче вдивлятися в його красиве найюніше обличчя! Хтось ще кілька годин тому біг виручати побратима і, підібравши пораненого, отримував свою кулю» [3, 109].

Устим Голоднюк, студент зі Збаража (Тернопільська область) запам'ятався своєю голубою оонівською каскою, з-під якої стікав униз Інститутською червоний струмок, а ще своєрідною крилатою фразою «Небо падає» – так він попереджав про небезпеку. Саме на цих подієвих вістрях натягується емотивно-драматична, з неймовірним маєстатом болю канва поезії «Плач матері».

*Падає небо! Падає! Падає!
Крикни гучніш, **Устиме!***

*Снайпери чорні, прокляті статуї,
цілять нехолостими.
Ляжуть рядочками сиві архангели
в постіль твою криваву.
Синку, Устимку, я ж тебе бавила
не на чужу забаву.
Що в цьому світі життя твого вартує?
Що то за смертна проща?
Падає небо! Прокляті статуї
Стяг у крові полощуть... [11, 87].
Борися, мій рідний народо,
Борися за чесне життя,
Борися і пам'ятай мене,
Устима Голоднюка [11, 357].*

19-річний франківчанин **Роман Гурик** до останнього боровся за життя, але снайпери, поцілвши студентові в голову, не залишили жодних шансів. «...Татуировки на теле. Рюкзачок с кедами и обертками от конфет. А на голове 10 на 7 см дыра с осколками черепа, опаленными волосами и кожей вокруг, ткань мозга. Диагноз: огнестрельное ранение в голову, открытая проникающая черепно-мозговая травма. Пока я удерживала его руку, чтоб поставить капельницу, он бессознательно, рефлекторно, инстинктивно сжал мои пальцы в своей ладони. Я никогда не забуду этой своего рода попытки удержаться за жизнь. Никогда не забуду этого последнего рукопожатия. Красный Крест и митингующие, которые задвигали Рому на носилках в нашу КСП, напутственно кричали ему: «Держись, пацан! Героям Слава!!!», – саме так описує останні хвилини життя героя Небесної сотні Романа Гурика волонтерка Варвара Шпиц. Ще один волонтер – хірург, якому принесли закривавленого Романа, – говорив про нього як про хлопця з очима, в яких було шалене бажання жити. Але це бажання все ж таки не змогло перемогти смерть... [13, 62 – 63]. Його ім'я згадується у присвяті вірша «Не стріляй».

*Не стріляй!
Ти стріляєш у власного брата!
Не вбивай!
Я благаю тебе не вбивати!
Він – студент!
Він повстав, бо не може терпіти...
Бо не може у рабстві під нелюдом жити...
Не стріляй! [11, 95].*

За всіх ще не сказано в антології та інших майданівських текстах, але кожне ім'я болить по-справжньому, зрештою, як і ті безіменні, хто зник, був спалений, по-середньовічному обезголовлений, замордований, закатований новітніми манкуртояничарами з московського ескадрону смерті. Вражає своєю проникливістю й наскрізною сакральною тональністю поезія «Янгол», яку присвячено воїну Небесної Сотні **Олександр Капіносу**. Тут власне ім'я функціонує на рівні апелювання-поетизма:

*Поплач, моє серце, гіркими слізьми,
Бо вже не побачиш його між людьми.
Життя він віддав за Україну свою.
Він **янголом** став найсвітлішим в раю.
Він **янголом** був, але крила ховав
І промінь тепла свого всім дарував.
Він є разом з нами в цей час, у цю мить,
Бо пам'ять вогнем завжди в душах горить.
Поплач, моє серце, чимдуж заритай,
Та янгольське світло в душі заховай... [11, 31].*

Відомий літературознавець Роксана Харчук згадує: «Моторошнішого тексту, аніж список загиблих, немає. Навіть списки безвісти зниклих не такі страшні, бо в них ще жевріє надія. А тут – доконаність і невідворотність. Перед очима – рядки: прізвище, ім'я, місце проживання. У списку, опублікованому в «Українській Правді» 19 лютого, я побачила знайоме мені прізвище – Капінос Олександр. Його було вбито на барикаді біля Будинку профспілок у ніч із 18 на 19 лютого. Є дві версії смерті героя: від гранати (офіційна) і від пострілу в голову гумовою кулею (зі слів очевидців). Олександр помер у лікарні 19 лютого [18, 64].

Із Сашком Р. Харчук зустрілася випадково в часі мовного протесту, який відбувався влітку 2012 року під Українським домом. Спочатку він був одним із протестувальників, згодом приєднався до тих, хто голодував. Капінос родом з Тернопільської області, займається фермерством. Жінка-філолог дивувалася, чому він так переймається мовним питанням. Адже для фермера воно явно не могло мати такого значення, як, наприклад, для мовознавця. Однак мова мала для молодого чоловіка, якому на той час виповнилося 27 років, значення кардинальне: він усвідомлював її як символ України й людської гідності, зрештою – себе самого. Олександр був патріотом, якого щиро обурило наступ режиму на українців через мовне питання. Ідеаліст чистої води, не довго думаючи, зібрався й приїхав до Києва. Олександр мужньо переносив голодування на сходах Українського дому під палючим сонцем. Фото вродливого, чорнявого Сашка у вишиванці з'явилося тоді в Інтернеті й на шпальтах

кольорових журналів. Олександр був скромним і водночас дуже рішучим, з відкритою усмішкою і вразливою, сприйнятливою до краси душею.

«І ось Олександра немає. Є лише його прізвище, ім'я й місце проживання у списку забитих ментами-садистами. Одначе це не гола статистика, бо Олександр та решта постріляних і порубаних кримінальною диктатурою – це найкращі з-поміж нас. Вони – наші герої, а не терористи, як це прагнув довести світові Янукович, що спирався на «геніальний» план Путіна про стрімке поширення антитерористичної операції з Кавказу на всю Україну. [...] Сьогодні саме вони, а не політики, які виявилися нездатними безкровно врегулювати конфлікт, визначають, хто в Україні людомор, а хто гуманіст.

Я знала і знаю різних людей, зокрема високоосвічених і дуже талановитих, але з певністю можу сказати: досі кращої людини за Сашка мені в житті зустріти не доводилося. Вічна пам'ять тим, хто відстоював на Майдані найбільшу цінність усіх часів і народів, – людське в людині. За ними наш плач...» [18, 64]. Із захопленням і світлим смутком згадує Сашка Капіноса політична та громадська діячка, депутат Верховної Ради сьомого скликання, мовознавець, засновник фонду імені Олени Пчілки Ірина Фаріон.

«Коли я впаду, мою кров вип'є рідна земля, щоб виростити з неї траву для коня того, хто стане на моє місце», – такий напис вибрав Сашко для пам'ятника Борцям за Волю і незалежність України, який разом з братом побудували в сусідньому селі Куликів [13, 85]. Ці слова фатально швидко справдилися щодо самого героя...

Згадуються в антології імена інших героїв Небесної Сотні: **Ігоря Костенка** («Кос, ну як ти так...»), де антропонім винесено у присвяту; **Ігоря Дмитріва** («Ігор Дмитрів»), тут, окрім імені, вказано й рідне місто загиблого майданівця). Мимоволі зринає асоціація з давньоруським князем Ігорем, що, важачи життям, повів русичів на середньовічну смертну прощу.

Ти – великий лицар.

Відважний і хоробрий.

Завжди йшов вперед.

Ти не знав страху [11, 89].

*Прости нам, **Ігоре**, прости*

За бій нерівний, бій кривавий,

В якому героїчно Ти

Поліг для волі – не для слави [11, 287].

Богдан Сольчаник, викладач УКУ, історик, поет, свою лебедину

лекцію прочитав для прийдешніх поколінь у вимірах вічності на Інститутській:

*майбутнє цілком відчиниться
і навіть мале і піщане
одним з милосердь учиниться
ключ Божий богдан сольчаник [7, 5].*

Поезія «Кохана, не плач...» сприймається як трени всіх українських наречених, чії обранці загинули під час Революції Гідності та на охороненому полум'ям війни Донбасі

*Кохана, не плач, не журись, не сумуй, не печалься...
Я вернусь в твої сни й білим янголом з'явлюсь вночі,
Заколишу журбу, заберу я твій біль і неспокій
Й росянистим світанком проснує на твоєму плечі [11, 296].*

Світлій пам'яті **Артема Мазура**, чотового 9-тої чоти 15 сотні Самооборони Майдану, присвячено вірш «З-під небес». У тексті увиразнено семи «ніжність», «щем», «невідворотність жертви»

*Поцілуй мене, мамо, пригорни,
Заспівай колискову ту,
Що співала мені колись,
Не впадай у гірку самоту [11, 84].*

Актуалізація оксиморонної семантики мікрообразу («пересічна непересічність майданівців») формує наскрізний мотив вірша «А він був простий» з присвятою – «Світлої пам'яті Героя Майдану **Василя Аксєнина**, що прийняв мученицьку смерть за нас і Україну».

*А він був простий, без регалій
Чоловік, мав дружину, два сини.
Був свідомий сучасних реалій
І любив, мабуть Україну [11, 137].*

«В пам'ять о сыне **Жене Котляре**, застреленном снайпером 20 февраля 2014 года», – фрагмент номеносфери поезії Миколи Котляра «Сыну, кровинка моя». Емоційний плач-інвектива – саме так можна визначити жанрову-видову специфіку вірша.

*Сыну, моя кровинка, я горжусь тобой,
В тылу не ждал огонь заградотряда,
Ты мог уйти. Ты принял этот бой,
Хотя свистели роем пули рядом [11, 379].*

Степан Процюк у романі «Під крилами великої Матері» філософськи й водночас у найвищих категоріях сакрального означає жертвний Чин Небесної Сотні: «Ні юнаки і юнки – ніхто ніде ще не знав, що бо-

ротьба за славу вітчизни буде перемішана із кров'ю нового пантеону героїв, які, напевне, раніше зовсім не мріяли про подвиги і не підозрювали про смерть, яка приходила до них, вогненна і швидка, в осейних ризах, в центрі української столиці... вони були юними і добрими і не знали, що **їхні імена впишуть до нового іконостасу** [підкр. наше – М.С.]... вони всі хотіли жити...

...вони були людьми, а в кожному національному Пантеоні та світському Іконостасі є щось позалюдське... там із людей висмоктана кров і віддана на офіру кровожерливого божеству, яке живить офірною кров'ю героїв хирляві кровообіги байдужих чи заляканих живих... [14, 144].

У поетичному оніміконі майданівських віршів не лише знакові імена загиблих героїв, а й тих, на щастя, уцілілих, чия рішучість, самозреченість і чин визначали поступ Революції, слугували взірцем для мільйонів повсталих, а то й рішуче змінювали хід історії. Живими національними символами стали імена **Володимира Парасюка, Михайла Гаврилюка, Лесі Жуковської**. У текстах антропоніми функціонують й у своєму прямому вияві, і на рівні перифразів (**Михайло Гаврилюк – козак – Мамай; Леся Жуковська – муза – медсестра – дівчинка-лікар – дівча; Володимир Парасюк – один від імені народу, сотник з народу, паралель Гонга – Парасюк**)

22 січня 2014 року на вулиці Грушевського в Києві бійці спецзагону внутрішніх військ на морозі роздягли **Михайла Гаврилюка** до шкарпеток і оголеного піддавали тортурам та проводили з ним знущально-принизливу фотосесію (цього дня температура в Києві становила -9 – -10 С, дув пронизливий вітер). Це – суха хроніка майданних подій. Козак не благав пожаліти його й мовчав у відповідь на всі провокації. Новітня українська історія драматично проілюструвала одну зі стацій Хресної дороги: «І так над оголеним наругу чинили!» Цілком умотивованою та художньо переконливою є асоціація з козаком Мамаєм (до речі, ця фольклорно-міфологічна алюзія є наскрізною в уже згаданому романі С. Процюка). Мама́й в національній свідомості – ідеальний образ козака і українців загалом. Захисник українського народу, степовик, мандрівник, воїн, мудрець, казкар і характерник в одній особі. Його образи можна зустріти майже в кожній хаті поряд з іконами.

*Догола сучий «Беркут» роздяг **Мазая-козака,***

Від стусанів, побоїв на морозі

Не опустилась в нього з оселедцем голова! [12, 168].

Патріарх Філарет порівнює голого козака з Україною, що не схиляє голови перед ворогом. Жертва знахабнілого бандитського режиму стає символом нескореності, гідності й торжества людяності над жорстокіс-

тю і звірством

*Ще не вмерла Україна
І не вмере ніколи,
Буде вільна споконвіку,
Як козак у полі.
Той козак, що стояв
Голий перед бидлом,
Гордо голову тримав,
«Беркутом» побиту [11, 363].
Бринів мороз, а голий Гаврилюк
Орлом вивіщувавсь над «Ягуаром».
Стояв, як є, як мати привела,
Готовий і до пекла, й до Йордану,
А із шоломів злих текла смола
Нацадків не Богдана – Чингісхана [11, 239].*

Дівчина-волонтер **Леся Жуковська**, яка врятувала не одного, сама отримала кулю снайпера й написала в смартфоні, що помирає і прощається з усіма, але, дізнавшись про це, Майдан відмолив її в Бога: помираюча ожила!..

*нині муза – оця медсестра
із пораненням в шию
на майданівських зимних вітрах
на війні для якої пора
й наші крила пошили [11, 208].
Я – дівчинка-лікар.
Я в шию смертельно поранена.
В моєму містечку по небу летять журавлики
І глушать Wi-Fi, щоб мама моя не бачила,
Як в Твітері я востаннє пишу «до побачення» [7, 9].
«Вмираю!» –
дівча строчить в смартфон,
кличе її до човна Харон...
Швидка відбирає дівчину з Лети [19, 23].*

Інтелігентний, скромний хлопець із Галичини на ім'я **Володимир Парасюк** одного вечора вмить став знаним на всю Україну. Коли трійця лідерів опозиції і Віктор Янукович нарешті дійшли якогось компромісу й підписали, як уже сьогодні те бачиться, напівсервільну угоду, що забезпечувала диктаторові можливість перебувати при владі ще аж до осені, й коли при звістці про це Майдан розгублено замовк, а потім обурено загудів, на сцену вихопився тендітний сотник бойової сотні, що

представився Володимиром Парасюком. Від нього прозвучав на весь Майдан і в ефір категоричний імператив: «Жодних угод з кривавим Януковичем! Януковича – геть!» Парасюк дав строк Януковичу до ранку. І це він сказав не тільки від себе. Сказав від усього напівпритомного від жалоби й сліз Майдану [Докл. про це див.: 16, 107 – 108].

*«Плине кача» крізь мозок і серце – я чую цей звук
і до нього дотичний: «Хлопці, рахую до десяти...» –
колись сотник був Гонта, тепер його звать **Парасюк** –
ще не встигли вони, те судилось йому досягти [16, 9].
І фальш не пройде, і фальстарт не допоможе
тому, хто шанує суєтне, не Боже...
бо вийде **один** і промовить за цілий народ! [11, 53].
Де взявсь **Парасюк** – сотник з народу:
– Якщо до ранку не звільните ката,
штурмом будемо виводок брати! [19, 30].*

У романі-репортажі З. Филипчука читаємо: «Це був голос самого народу, і це був вихід із безвиході. І що головне: народ, який там зібрався у довгих протестах і надіях на краще життя, вже не боявся смерті. Повсталі зробили свій вибір. І вже побачили, що вмерти по-людськи з гідністю – це найвища нагорода, це реальні зміни і перемога в їхній довготривалій боротьбі.

І на підсвідомому рівні ввійшло передчуття досі незвіданого свята – вмерти героєм. Подібне переживали всі жертвні воїни, які боролися за справедливість і волю, незалежно від національності, країни, часу.

Майдан Незалежності осіяло натхнення, на українських борців за свої людські права глянули з безсмертя воїни світла» [17, 197 – 198].

Воїни Світла, Воїни Добра – таке узагальнене символічне найменування отримали не лише загиблі на Майдані, а й ті, хто віддав і продовжує віддавати своє життя на буремному Донбасі.

У передмові до книжки «Каміння Майдану» український історик, редактор, теле- і радіоведучий, заслужений журналіст України, доктор історичних наук Данило Яновський філософськи узагальнює: «Приклад Христа вчить кожного, що повноцінне, плідне Життя неможливе без Жертви. Вчить, що твоє єдине, неповторне, унікальне життя неможливе без твоєї унікальної, єдиної, неповторної жертви. Вищим її проявом є віддати те твоє унікальне, єдине, неповторне...» [21, 5]. Небесна Сотня тут сягнула своєї драматичної верховини.

Висновки. Імена та прізвища героїв Небесної Сотні стали впізнаваними й блискавично трансформувалися в національні символи (Сергій Нігоян, Михайло Жизневський, Юрій Вербицький, Олександр Капінос,

Устим Голоднюк, Роман Гурик, Богдан Сольчаник). Трагедійний і трагічний (у щонайреальнішому вимірі) поетичний онімікон дещо врівноважують знакові імена тих, що слугували взірцем для мільйонів повсталих, а то й змінювали хід історії (Володимир Парасюк, Михайло Гаврилюк, Леся Жуковська). У перспективі плануємо осмислити універсальні поетоніми (Майдан, Україна, Бог, Київ, Шевченко, Крути, Каїн). Маємо на меті також дослідити розлогий цитатно-ремінісцентний простір майданівської поезії, аби остаточно спростувати тезу, що це література факту невисокої художньої вартості. Навіть ті імена, які ми відрефлексували, свідчать: поезія Майдану – емотивно високовольтна, художньо багатощарова, оригінальна, естетично вивірена, духовно закорінена, національно закцентована.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базів В. Армагеддон на Майдані / Василь Базів. – К.: Український пріоритет, 2014. – 160 с.
2. Белей Л. Функціонально-стилістичні можливості української літературно-художньої антропонімії XIX – XX ст. / Любомир Белей. – Ужгород, 1995. – 120 с.
3. Бондаренко С. Майдани і магнати: поеми-кліпи / Станіслав Бондаренко. – К.: Український пріоритет, 2014. – 128 с.
4. Воронюк Л. Майдан: український духовний прорив / Воронюк Леся // Небесна Сотня : антологія майданівських віршів. – Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2014. – С. 5 – 7.
5. Дениско Г. Тетяна Домашенко : «Уже ніхто не знищить Україну в тобі, в мені, у кожному із нас» / Ганна Дениско // Слово Просвіти. – 2015. – Ч. 4 (29 січня). – С. 16.
6. Димид К., Димид М. Каміння Майдану / Климентія Димид, Михайло Димид. – Львів : Свічадо, 2014. – 277 с.
7. Євромайдан. Лірична хроніка [поетична колекція]. – Брустурів : Дискурс, 2014. – 44 с.
8. Євромайдан: хроніка відчуттів [колекція есе Тараса Прохаська, Івана Ципердюка, Юрія Андруховича, Сергія Жадана, Юрія Винничука]. – Брустурів : Дискурс, 2014. – 156 с.
9. Калінкін В. Теоретичні основи поетичної ономастики / Валерій Калінкін // Автореф. дис... доктора філол. наук. – Київ, 2000. – 35 с.
10. Карпенко Ю. Специфика имени собственного в литературе / Юрій Карпенко // Ономастика XXXI. – Bratislava, 1986. – S. 12–17.
11. Небесна Сотня: антологія майданівських віршів / упорядкув., передмова Л. Воронюк. – Вид. 2-ге, доповн. – Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2014. – 400 с.
12. Небесна Сотня: антологія майданівських віршів/ упорядкув., передмова Л. Воронюк. – Чернівці : Видавничий дім «Букрек», 2014. – 392 с.

13. Небесна сотня / К. Богданович, Х. Бондарева, Ю. Бухтоярова та ін.; упоряд.: О. Трибушина, І. Соломко; передмови Патріарха Філарета, о. Г. Коваленка, о. Святослава; худож.-оформлювач Л. П. Вировець. – Харків : Фоліо, 2014. – 206 с.
14. Процюк С. Під крилами великої Матері. Ментальний Майдан / Степан Процюк. – Брустурів : Дискурсус, 2015. – 240 с.
15. Рудейко В. Передмова до книги «Каміння Майдану» / Василь Рудейко // Димид К., Димид М. Каміння Майдану. – Львів : Свічадо, 2014. – С. 6.
16. Слабошпицький М. Гамбіт надії. Україна: констатації, матеріали, виклики, сподівання / Михайло Слабошпицький. – К. : Ярославів Вал, 2014. – 312 с.
17. Филипчук З. День і ніч навколо багаття / Зеновій Филипчук. – Львів : Априорі, 2015. – 204 с.
18. Харчук Р. Плач за Сашком: Один із Небесної Сотні / Роксана Харчук // Дивослово. – 2014. – № 3. – С. 64.
19. Цвід Антонія. Клич Майдану. Літопис Самовидця. Поема. Соченко М. Обличчя Майдану. Живопис, графіка / Антонія Цвід, Марина Соченко. – К. : Український пріоритет, 2015. – 88 с.
20. Шовкошитний В. Борівітри: історичний роман / Володимир Шовкошитний. – Київ : Український пріоритет, 2014. – 400 с.
21. Яневський Д. Передмова до книги «Каміння Майдану» / Данило Яневський // К. Димид, М. Димид. Каміння Майдану. – Львів : Свічадо, 2014. – С. 5–6.

REFERENCES

1. Baziv V. Armaheddon na Maidani / Vasyl Baziv. – K.: Ukrainkyi prioritytet, 2014. – 160 s.
2. Belei L. Funktsionalno-stylistychni mozhlyvosti ukrainskoi literaturno-khudozhnoi antroponimii XIX – XX st. / Liubomyr Belei. – Uzhhorod, 1995. – 120 s.
3. Bondarenko S. Maidany i mahnaty: poemy-klipy / Stanislav Bondarenko. – K.: Ukrainkyi prioritytet, 2014. – 128 s.
4. Voroniuk L. Maidan: ukrainskyi dukhovnyi proryv / Voroniuk Lesia // Nebesna Sotnia : antolohiia maidanivskykh virshiv. – Chernivtsi : Vydavnychiy dim «Bukrek», 2014. – S. 5 – 7.
5. Denysko H. Tetiana Domashenko : «Uzhe nikhto ne znyshchyt Ukrainu v tobi, v meni, u kozhnomu iz nas» / Hanna Denysko // Slovo Prosvity. – 2015. – Ch. 4 (29 sichnia). – S. 16.
6. Dymyd K., Dymyd M. Kaminnia Maidanu / Klymentiiia Dymyd, Mykhailo Dymyd. – Lviv : Svichado, 2014. – 277 s.
7. Ievromaidan. Lirychna khronika [poetychna kolektsiia]. – Brusturiv : Dyskursus, 2014. – 44 s.
8. Ievromaidan: khronika vidchuttiv [kolektsiia ese Tarasa Prokhaska, Ivana Tsyperdiuka, Yuriiia Andrukhovycha, Serhiia Zhadana, Yuriiia Vynnychuka]. – Brusturiv : Dyskursus, 2014. – 156 s.

9. Kalinkin V. Teoretychni osnovy poetychnoi onomastyky / Valerii Kalinkin // Avtoref. dys... doktora filol. nauk. – Kyiv, 2000. – 35 s.
10. Karpenko Yu. Spetsyfyka ymeny sobstvennoho v lyterature / Yurii Karpenko // Onomastica XXXI. – Bratislava, 1986. – S. 12 – 17.
11. Nebesna Sotnia: antolohiia maidanivskykh virshiv / uporiadkuv., peredmova L. Voroniuk. – Vyd. 2-he, dopovn. – Chernivtsi : Vydavnychiy dim «Bukrek», 2014. – 400 s.
12. Nebesna Sotnia: antolohiia maidanivskykh virshiv/ uporiadkuv., peredmova L. Voroniuk. – Chernivtsi : Vydavnychiy dim «Bukrek», 2014. – 392 s.
13. Nebesna sotnia / K. Bohdanovych, Kh. Bondareva, Yu. Bukhtoiarova ta in.; uporiad. : O. Trybushyna, I. Solomko; peredmovy Patriarkha Filareta, o. H. Kovalenka, o. Sviatoslava; khudozh.-oformliuвач L. P. Vyrovets. – Kharkiv : Folio, 2014. – 206 s.
14. Protsiuk S. Pid krylamy velykoi Materi. Mentalnyi Maidan / Stepan Protsiuk. – Brusturiv : Dyskursus, 2015. – 240 s.
15. Rudeiko V. Peredmova do knyhy «Kaminnia Maidanu» / Vasyl Rudeiko // Dymyd K., Dymyd M. Kaminnia Maidanu. – Lviv : Svichado, 2014. – S. 6.
16. Slaboshpytskyi M. Hambit nadii. Ukraina: konstatatsii, materialy, vyklyky, spodivannia / Mykhailo Slaboshpytskyi. – K. : Yaroslaviv Val, 2014. – 312 s.
17. Fylypchuk Z. Den i nich navkolo bahattia / Zenovii Fylypchuk. – Lviv : Apriori, 2015. – 204 s.
18. Kharchuk R. Plach za Sashkom: Odyn iz Nebesnoi Sotni / Roksana Kharchuk // Dyvoslovo. – 2014. – № 3. – S. 64.
19. Tsvyd Antoniiia. Klych Maidanu. Litopys Samovydtsia. Poema. Sochenko M. Oblychchia Maidanu. Zhyvopys, hrafika / Antoniiia Tsvyd, Maryna Sochenko. – K. : Ukrainyskyi prioritytet, 2015. – 88 s.
20. Shovkoshtyni V. Boryvitry: istorychnyi roman / Volodymyr Shovkoshtyni. – Kyiv : Ukrainyskyi prioritytet, 2014. – 400 s.
21. Ianevskyi D. Peredmova do knyhy «Kaminnia Maidanu» / Danylo Yanevskyi // K. Dymyd, M. Dymyd. Kaminnia Maidanu. – Lviv : Svichado, 2014. – S. 5–6.